

Управління витратами

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Управління витратами» складена відповідно до освітньо-професійної програми Менеджмент підприємства спеціальності 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є управління запасами, витратами та калькуляція собівартості в аграрних підприємствах.

Міждисциплінарні зв'язки:

Окремі елементи «Управління витратами» вивчаються в межах навчальних дисциплін «Енергетичний менеджмент», «Управління конкурентоспроможністю підприємства».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Управління витратами» - вивчити принципи і механізм формування виробничих витрат в умовах ринкової економіки, з'ясувати основні чинники та джерела формування виробничих витрат на макроекономічному та мікроекономічному рівні.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни «Управління витратами» - з'ясування місця управління виробничими витратами в системі менеджменту АПК; розгляд формування витрат за місцями і центрами відповідальності; розкриття процесу контролю витрат і стимулювання економії ресурсів; висвітлення проблем управління трудовими ресурсами та виробничими витратами, що пов'язані з їх функціонуванням; розгляд класифікації і формування виробничих витрат на мікрорівні, калькуляції собівартості з повним розподілом витрат і по змінних витратах; розкриття систем управління запасами; розгляд напрямків оперативного регулювання виробничих витрат; вивчення впливу макроекономічного регулювання та формування виробничих витрат у сільському господарстві.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні компетентності:

загальні:

здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу
здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

фахові:

здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;
здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту
здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.
здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

1.4. Програмні результати навчання:

Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться: 180 годин 6 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Сутнісна характеристика витрат.

Економічна суть, значення і завдання управління витратами. Предмет, метод і зміст дисципліни. Принципи і завдання управління витратами. Роль і значення управління витратами в умовах ринкової економіки. Поняття, склад і характеристика витрат. Класифікація витрат на виробництво. Поділ витрат стосовно прийняття управлінських рішень. Структура виробничих затрат підприємства і організації.

Тема 2. Закономірності та чинники формування витрат.

Закономірності та чинники формування витрат. Особливості динаміки витрат у коротко- і довгостроковому періодах. Функції витрат. Вплив виробничого навчання і досвіду на рівень витрат.

Тема 3. Система управління витратами.

Організаційні аспекти управління підприємством. Централізація і децентралізація - основні аспекти структури управління. Функції управління витратами. Основні методи управління підприємством.

Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.

Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Розроблення кошторисів центрів відповідальності. Розподіл витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів. Методика складання кошторису підприємства.

Тема 5. Собівартість продукції і калькулювання.

Суть і взаємозв'язок виробничого та калькуляційного обліку. Зміст, мета й етапи виробничого обліку. Метод, завдання та принципи калькуляційного обліку. Об'єкт та одиниця калькулювання. Види калькуляцій і їх використання в управлінні витрат. Методи калькулювання і сфера їх застосування. Поняття й види собівартості. Технологічний аспект вибору методики калькулювання собівартості продукції: калькулювання за повнотою обліку витрат, управління виробничими затратами за об'єктами калькулювання: простий і нормативний методи обліку, калькулювання за стандартними витратами (стандарт-кост), калькулювання за замовленнями (позамовний метод), калькулювання за процесами (попроцесний метод). Управління виробничими затратами в умовах використання зарубіжних систем обліку і калькулювання. Сумісне виробництво, готова та реалізована продукція. Управління виробничими затратами на основі діяльності. Управління виробничими затратами на базі змінних витрат. Калькулювання у комплексному (сумісному) виробництві. Собівартість готової та реалізованої продукції.

Тема 6. Контроль і стимулювання економії ресурсів.

Контроль в управлінні виробничими затратами. Роль і значення контролю в управлінні витратами. Завдання і види контролю. Методи контролю витрат. Функції витрат, як засіб оцінювання роботи підрозділів центрів витрат. Шляхи зниження та вивчення поведінки витрат. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи. Методи вивчення поведінки витрат. Визначення ступеня надійності функції витрат. Внутрішні резерви зниження витрат та стимулювання економії ресурсів.

Тема 7. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток», як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень.

Управління витратами і ефективність виробництва. Сутність і передумови аналізу системи «витрати-випуск-прибуток». Визначення маржинального прибутку в CVP-аналізі. Аналіз рівноваги операційної діяльності. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат. Аналіз за умов невизначеності та безпека виробництва. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Поняття операційного важеля та його розрахунок.

Тема 8. Методи цільового формування структурного аналізу та зниження витрат.

Методи цільового формування структурного аналізу та зниження витрат. Роль концепції цільової собівартості в системі управління витратами, принципи таргет - кастингу. Основні етапи досягнення цільового рівня собівартості. Функціонально-вартісний аналіз: суть, об'єкти та етапи проведення. Кайдзен, кайдзен-кастинг – методи зниження витрат.

Тема 9. Адаптація операційної системи до зміни її завантаження за критерієм витрат.

Адаптація операційної системи до зміни її завантаження за критерієм витрат. Сутність і форми адаптації. Вплив різних форм адаптації машин на експлуатацію витрати : інтенсивність роботи; вплив часу роботи машин на собівартість продукції; вплив кількісної адаптації на витрати. Кількісна адаптація і довгострокова мінімізація витрат під час її здійснення.

Тема 10. Мінімізація витрат на створення та зберігання запасів.

Методика управління товарно-матеріальними запасами на підприємстві. Оцінка виробничих запасів та формування витрат. Вплив системи управління запасами на ефективність діяльності підприємства. Сучасні моделі управління товарно-матеріальними запасами : модель з фіксованим розміром запасу; модель з фіксованим періодом; система «точно за часом». Визначення оптимального розміру замовлення : розрахунок витрат на зберігання запасів; розрахунок витрат на розміщення замовлення. Вплив методів оцінювання запасів під час їх вибуття на витрати підприємства.

3. Рекомендовані джерела інформації

1. Грещак М. Г. Управління витратами: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення. Київ: КНЕУ, 2008. 358 с.
2. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві. Київ: КНЕУ, 1998. 264 с.
3. Кузьмін О. Є. Методичні положення щодо контролювання та регулювання витрат підприємства. *Економіка і прогнозування*. 2009. № 1. С. 134–144.
4. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: підручник. Київ: КНЕУ, 2000. 528 с.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 662 с.
6. Турило А. М. Управління витратами підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
7. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 655 с.
8. Дікань Л.В. Мінімізація витрат виробництва в умовах ринкової економіки. Харків: Гриф, 2009. 79 с.
9. Економіка виробничого підприємства: навчальний посібник. Львів: Оскарт, 2006. 416 с.
10. Кучер В. А. Моделювання процесу управління витратами на промисловому підприємстві. *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. Серія: Економічна. Донецьк. 2010. № 82. С. 187-194
11. Назарчук Т. Структура ефективної системи управління витратами підприємств. *Регіональна економіка*. 2008. № 3. С.50-57.

12. Патрин Г. О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 11. С. 124-133.
13. Проект Coursera. URL: <http://www.coursera.org>
14. Проект Udacity. URL: <http://www.udacity.com>
15. Академія Хана. URL: <http://www.khanacademy.org>
16. Гарвардський університет. URL: <http://athome.harvard.edu/>
17. Каліфорнійський університет Берклі. URL: <http://http://www.berkeley.edu/>
18. Колумбійський університет. Сайт ой лайн-освіти. URL: <http://ci.columbia.edu/ci/>
19. Стенфордський університет. URL: <http://www.stanford.edu/>

Укладач: Таран-Лала О.М., к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту